

6. H. Leymann. Mobbing and Psychological Terror at Workplaces. Violence and Victims, Vol. 5, No. 2, 1990. P.119 - 120. © 1990 Springer Publishing Company. : сайт UPL: <https://www.mobbingportal.com/LeymannV&V1990%282%29.pdf> (дата звернення: 04.05.2023).

Оксана Міхєєва

доцент, кандидат педагогічних наук, доцент
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ

Автор піднімає питання щодо актуальності соціальної роботи з військовослужбовцями. Характеризує основні аспекти соціальної роботи з визначеною категорією отримувачів послуг. Розкрито сутність та базові технології соціальної роботи з військовослужбовцями.

Ключові слова: соціальна робота, військовослужбовці, соціальна робота з військовослужбовцями.

У зв'язку з повномасштабним вторгненням країни агресора в Україну зросла актуальність соціальної підтримки військовослужбовців та членів їх родин. Відповідно діяльність соціальних працівників з даною категорією отримувачів послуг стає досить актуальною та необхідною.

Вплив всіх факторів війни, що зачепили українське населення та мають значний вплив на військовослужбовців і певним чином впливають на їх психологічне, фізичне здоров'я, на врівноваженість, ціннісні орієнтації, світогляд та самореалізацію. Важливо відзначити, що навіть підготовлені військовослужбовці до військових подій не завжди можуть адаптуватись до умов війни, жертв, смерті, насилля. Відповідно більшість військовослужбовців отримують стрес, психо-емоційну травму, мають проблеми з адаптацією в мирному житті. Тому військовослужбовці та члени їх родин значною мірою перебувають у стані вразливості.

Значна кількість українських та закордонних науковців займалися вивченням різноманітних аспектів соціальної роботи з військовослужбовцями. Наукові праці, що присвячені проблемам соціальної роботи з військовослужбовцями розглядали В. Багрій, В. Браун, Н. Олексюк, Р. Сміта та ін. Різні аспекти соціальної роботи з військовослужбовцями досліджували: Бريدников Ю. (реабілітація військовослужбовців), Харченко О. (проблеми військовослужбовців), М. Кравченко (проблеми соціального захисту військовослужбовців) тощо.

Важливим завданням соціального працівника при роботі з військовослужбовцями та членами їх родин є здійснювати оцінку їх потреб, використовувати інноваційні технології роботи з відповідною групою отримувачів послуг, якісно надавати соціальні послуги для вирішення основних соціальних проблем військовослужбовців, розробляти

проекти, програми щодо надання соціальних послуг визначеній категорії, налагоджувати співпрацю з державними та недержавними організаціями щодо покращення надання соціальних послуг військовослужбовців тощо.

Сьогодні соціальна робота з військовослужбовцями регламентується рядом законодавчих документів, а саме: Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (2017), «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни» (2018), «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» (2019), «Про соціальні послуги» (2019), «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей» (2020), «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (2020), «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» (2020) тощо.

Тому пріоритетними завданнями соціальної роботи в Україні є адаптація військовослужбовців до мирного життя, відновлення їх психічних та фізичних сил, вирішення соціальних проблем військовослужбовців, їх професійна адаптація тощо.

Відповідно соціальна робота з військовослужбовцями передбачає здійснення соціальної підтримки та містити спектр комплексних технологій. Така робота має бути побудована за міждисциплінарним підходом, здійснюватися систематично та комплексно.

На думку, В. Санжаровець «..важливе значення для практичної діяльності соціального працівника в роботі з військовослужбовцями мають педагогічні методи і технології, що допомагають соціальним працівникам оволодіти всіма спектрами службових стосунків, визначити і вибрати найбільш раціональний підхід до особистості військового, позитивно вплинути на психічні, емоціонально-вольові процеси, надати їм належний імпульс для переборення життєвих негараздів, підтримати і зберегти здоров'я, що потребують соціальної допомоги після збройних конфліктів, війн, під час стресових ситуацій..» [4].

Соціальна робота з військовослужбовцями має здійснюватися на декількох рівнях: у військових частинах та підрозділах, на регіональному рівні у соціальних службах та на рівні громади [3, с.184].

Суліцький В. вважає, що найпоширенішими і найефективнішими технологіями соціальної роботи з військовослужбовцями можуть бути: індивідуальне консультування, методи релаксації, технології особистісного розвитку тощо [5, с.379].

Важливо враховувати в соціальній роботі з військовослужбовцями специфіку військової служби, яка пов'язана з підпорядкуванням вищому командуванню, вимогою чіткого виконання наказів командирів, службових порядків, статутних вимог.

Соціальна допомога військовослужбовцям переважно здійснюється через надання їм психологічних, інформаційних, корекційних та реабілітаційних послуг. При цьому важливо соціальному працівнику

орієнтуватись на індивідуальні особливості військовослужбовця, враховувати комплексність надання соціальних послуг [2, с.45].

Архіпова С. визначає, що соціальна робота з військовослужбовцями має носити комплексний характер та повинна містити наступні її складові: інформування (надання інформації з питань соціального захисту); консультивання (допомога в аналізі життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх вирішення, складання плану виходу зі складної життєвої ситуації; соціально-психологічна підтримка професійних соціальних працівників та інших фахівців для досягнення соціально-психологічного

благополуччя; зниження частоти та тяжкості наслідків перенесених бойових психічних травм у формі гострих стресових реакцій); посередництва (допомога у врегулюванні конфліктів; допомога в оформленні або відновленні документів); надання освітніх послуг (лекції, бесіди, тренінги, арт-терапевтичні та ігрові заняття, вистави, акції для корекції особистості військовослужбовця і забезпечення його нормального функціонування в соціумі; створення та розповсюдження рекламно-інформаційних та просвітницьких матеріалів тощо); соціальної адаптації (навчання, формування та розвиток соціальних навичок, умінь, соціальної компетенції); соціально-психологічної реабілітації (соціально-педагогічні заходи спрямовані на відновлення здоров'я, психоемоційного стану і працездатності, відновлення порушених (психічних функцій до оптимального рівня їх вираженості; оволодіння методами саморегуляції та керування стресом та здійснення трудової адаптації) [1, с. 68].

Отже, соціальна допомога військовослужбовцям в більшості випадків орієнтована на адаптацію та надання психологічної, педагогічної, юридичної, соціальної допомоги та спектру інших соціальних послуг.

Список використаних джерел

1. Архіпова С., Бік О. Соціальна робота з військовослужбовцями - учасниками антитерористичної операції, звільненими в запас. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. № 6 (344), Ч. I. С. 64-77.

2. Міхеєва О. Характеристика соціальної роботи з сім'ями військовослужбовців. Науковий часопис. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Збірник наукових праць. К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2018. С.44-50.

3. Олексюк Н.С. Соціальна підтримка військовослужбовців Збройних Сил як важливий напрям соціальної політики у США. Соціальна робота з різними категоріями населення у територіальній громаді: українські реалії та міжнародний досвід: колективна монографія / За ред. В.Поліщук, Н.Горішна, Г.Слозанська та ін. Тернопіль: Осадча Ю.В., 2018. С.182-196.

4. Санжаровець В. Особливості педагогічних методів соціальної роботи з військовослужбовцями. Педагогіка. Психологія. № 2 (11). Київ: НАУ, 2017.

5. Суліцький В., Андреїв Т. Соціально-правовий захист військовослужбовців та членів їх родин. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Prospects of modern science and education», Stockholm, Sweden : International Science Group. 2023. С.377-382.

Анастасія Окаєвич

аспірантка кафедри соціальної роботи і менеджменту
соціокультурної діяльності
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

АЛГОРИТМ РОБОТИ ВІЙСЬКОВОГО ПСИХОЛОГА НА ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ ТА ПІД ЧАС УЧАСТІ В БОЙОВИХ ДІЯХ

Актуальність та доцільність обраної теми обґрунтовується необхідністю детальніше розкрити психологічну підготовку та вплив стрес-чинників на психіку військовослужбовців, що є визначальним на етапі психологічної реабілітації.

Ключові слова: психологічна підготовка, етап підготовки, участь в бойових діях, первинна психологічна допомога, військовий психолог.

Специфіка діяльності військового психолога на кожному із зазначених етапів роботи має ряд особливостей, проте основними обов'язками військового психолога є:

– спрямовувати роботу на вивчення, аналіз та оцінку особового складу частини і військ противника, умов і факторів бойової обстановки, які можуть негативно впливати на морально-психологічний стан військовослужбовців, вносити пропозиції щодо подолання негативних явищ;

– проводити індивідуальну і групову психологічну профілактику психогенних втрат;

– брати участь і ставити завдання підлеглим з питань військово-професійного консультування, надавати допомогу в адаптації до бойових умов і подолання ними дестабілізуючих факторів бойової обстановки;

– особисто проводити інструкторсько-методичні заняття з особовим складом з питань навчання та оволодіння методами подолання зайвої психічної напруги, страху і вольової самообілізації військовослужбовця;

– організувати роботу пункту психологічного консультування і надання психологічної допомоги військовослужбовцям.